

W centrum uwagi – wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

Rozkład materiału

W zakresie rozszerzonym proponuje się następujący podział czasu na realizację celów edukacyjnych:

• **klasa druga** – 102 godziny, w tym:

- 65 godzin na przekazanie wiedzy z kolejnych jednostek tematycznych,
- 20 godzin na ćwiczenia w rozwiązywaniu zadań maturalnych,
- 10 godzin na powtórzenie wiadomości,
- 5 godzin na sprawdzenie wiadomości;

• **klasa trzecia** – 78 godzin, w tym:

- 40 godzin na przekazanie wiedzy z kolejnych jednostek tematycznych,
- 20 godzin na ćwiczenia w rozwiązywaniu zadań maturalnych,
- 15 godzin na powtórzenie wiadomości,
- 3 godziny na sprawdzenie wiadomości.

Jednostka tematyczna	Zagadnienia	Punkt z NPP	Liczba godzin lekcyjnych
Klasa II			
I. Społeczeństwo			
1. Życie zbiorowe i jego reguły	– socjologia – formy życia społecznego – normy społeczne – instytucje społeczne – anomia – konflikty społeczne – rozwiązywanie konfliktów społecznych	1.1–1.4	2
2. Socjalizacja i kontrola społeczna	– socjalizacja pierwotna i wtórna – modele socjalizacji – czynniki socjalizacji – kontrola społeczna – stygmatyzacja społeczna – resocjalizacja	2.1–2.3	1
3. Grupy społeczne	– podział grup społecznych – czynniki grupotwórcze – cechy grupy społecznej – pozycja i rola społeczna – status społeczny – grupy odniesienia	3.1–3.3	2
4. Rodzina	– rodzina w ujęciu historycznym i współczesnym – cechy współczesnej rodziny	3.4	1

	<ul style="list-style-type: none"> – modele rodziny – nowe formy rodziny – funkcje rodziny 		
5. Podziały społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowanie społeczne – struktura i warstwa społeczna – ruchliwość społeczna – nierówności społeczne 	4.1–4.4	2
6. Problemy życia społecznego w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wykluczenie społeczne – problem bezrobocia – sytuacja niepełnosprawnych – perspektywy ludzi młodych 	4.4, 4.5	2
7. Zmiana społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny zmian społecznych – reakcje na zmiany społeczne – typy społeczeństw – społeczeństwo współczesne – formy zmian społecznych: rewolucja i reformy – ruchy społeczne – ruch kobiet – ruch niepodległościowy – ruch praw obywatelskich 	5.1–5.5	2
8. Naród i mniejszości narodowe	<ul style="list-style-type: none"> – czynniki narodotwórcze – koncepcje narodu – tożsamość narodowa – postawy wobec ojczyzny i narodu – szowinizm – rasizm – antysemityzm – mniejszości narodowe i etniczne w Polsce – sytuacja prawna mniejszości etnicznych i narodowych 	6.1–6.5	2
9. Procesy narodowościowe i społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – integracja narodów w świecie zachodnim – charakterystyka konfliktów między narodami – konflikty na świecie – polityka państw wobec imigrantów – integracja kulturowa i polityka integracji – imigranci w Polsce 	7.1–7.5	1
			[15]
II. Państwo i polityka			
1. Instytucja państwa	<ul style="list-style-type: none"> – definicja państwa – procesy państwowotwórcze – geneza państwa – współczesne państwa – funkcje państwa – cechy państwa 	18.1–18.4	2

	<ul style="list-style-type: none"> – prawomocność władzy – państwo a naród 		
2. Obywatel i obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> – wzorce obywatelstwa – nabywanie i zrzekanie się obywatelstwa – obywatelstwo a narodowość – prawa i obowiązki obywatela polskiego – obywatelstwo unijne – obywatelskie nieposłuszeństwo – obywatelskość 	11.1–11.4	2
3. Polityka i kultura polityczna	<ul style="list-style-type: none"> – polityka – interpretacja pojęcia – politycy – przywódcy polityczni – mężowie stanu – polityka a moralność – kultura polityczna – typy kultury politycznej 	16.1–16.4	1
4. Ideologie, doktryny i programy polityczne	<ul style="list-style-type: none"> – światopogląd i ideologia – ideologia – doktryna – program – prawica i lewica – ideologie totalitarne – faszyzm – nazizm – komunizm – doktryna konserwatywna – doktryna liberalna – doktryna socjalistyczna – socjaldemokracja – chrześcijańska demokracja 	16.5–16.7	3
5. Systemy partyjne	<ul style="list-style-type: none"> – partia polityczna – funkcje partii politycznych – rodzaje partii politycznych – systemy partyjne – system partyjny a system wyborczy 	17.1–17.6	2
6. Społeczeństwo obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> – podmioty społeczeństwa obywatelskiego – kapitał społeczny – organizacje pozarządowe w Polsce – organizacje pożytku publicznego 	12.1–12.8	2
			[12]
III. Modele demokracji			
1. Demokracja – zasady i procedury	<ul style="list-style-type: none"> – wartości będące fundamentem współczesnej demokracji – zasady demokracji – fale demokratyzacji – demokratyczne wybory – formy demokracji bezpośredniej – polskie tradycje demokratyczne 	15.1–15.7	3

2. Modele ustrojowe państw demokratycznych	<ul style="list-style-type: none"> – formy współczesnych państw – formy państw złożonych – modele ustrojowe państw demokratycznych – system parlamentarno-gabinetowy – system kanclerski – system prezydencki – system półprezydencki – system parlamentarno-komitetowy – relacja państwo-Kościół 	19.1–19.5	3
3. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym	<ul style="list-style-type: none"> – aparat państwowy – parlament i jego funkcje – struktura parlamentu – funkcjonowanie parlamentu – wybory parlamentarne – mandat parlamentarny – immunitet parlamentarny – koalicja i opozycja 	20.1–20.6	3
4. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym	<ul style="list-style-type: none"> – egzekutywa – głowa państwa – rząd w państwie demokratycznym – biurokracja 	21.1, 21.2	2
5. Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> – partycypacja obywatelska – bezpieczeństwo socjalne – ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji – patologie życia publicznego – korupcja – demagogia – populizm – nepotyzm i klientelizm 	22.1–22.6	2
			[13]
IV. System polityczny RP			
1. <i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej</i>	<ul style="list-style-type: none"> – konstytucja i jej funkcje – zasady ustroju RP – system rządów w Polsce – suwerenność a prawo międzynarodowe – procedura zmiany konstytucji – stany nadzwyczajne – stan wojenny – stan wyjątkowy – stan klęski żywiołowej 	23.1–23.5	1
2. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej	<ul style="list-style-type: none"> – sejm i senat – wybory – posłowie i senatorowie – organy sejmu i senatu 	24.1–24.4	2

	<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie sejmu i senatu – skrócenie kadencji parlamentu – funkcje parlamentu – Zgromadzenie Narodowe 		
3. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	<ul style="list-style-type: none"> – model prezydentury w Polsce – zasady wyboru prezydenta – kadencja prezydenta – uprawnienia wobec parlamentu, rządu, władzy sądowniczej – prezydent a bezpieczeństwo państwa – uprawnienia w polityce zagranicznej – odpowiedzialność prezydenta 	25.1–25.3	2
4. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej	<ul style="list-style-type: none"> – procedura powołania rządu – zmiana rządów i ministrów – odpowiedzialność polityczna Rady Ministrów – rząd mniejszościowy – administracja rządowa – kompetencje wojewody – służba cywilna w Polsce 	26.1–26.5	2
5. Sądy i trybunały	<ul style="list-style-type: none"> – struktura sądownictwa w Polsce – konstytucyjne zasady działania sądów – Sąd Najwyższy – Krajowa Rada Sądownictwa – Trybunał Konstytucyjny – skarga konstytucyjna – Trybunał Stanu 	31.1–31.3	2
6. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego	<ul style="list-style-type: none"> – Najwyższa Izba Kontroli – Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich – Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – prokuratura – policja – Instytut Pamięci Narodowej – procedura lustracyjna – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Urząd Komunikacji Elektronicznej 	27.1–27.5	2
7. Samorząd terytorialny w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd – formy samorządu – struktura samorządu terytorialnego – zadania samorządu terytorialnego – organy samorządu terytorialnego – referendum lokalne – źródła dochodów samorządów – procedura uchwalania budżetu – nadzór nad samorządem terytorialnym 	28.1–28.6	4
			[15]

V. Kultura, media, edukacja			
1. Kultura i pluralizm kulturowy	<ul style="list-style-type: none"> – kultura w ujęciu opisowym i normatywnym – kultura elitarna, masowa, narodowa i ludowa – kontrkultura – subkultura – religia a kultura – od pluralizmu kulturowego do wielokulturowości 	8.1–8.8	2
2. Współczesne spory światopoglądowe	<ul style="list-style-type: none"> – aborcja – eutanazja – kara śmierci – genetyka – inżynieria genetyczna – prawa mniejszości seksualnych 	9.1–9.5	2
3. Opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie się opinii publicznej – rola opinii publicznej – marketing społeczny – historia badań opinii publicznej – metody badań opinii publicznej – ośrodki badania opinii publicznej w Polsce – wpływ opinii publicznej na decyzje polityczne 	13.1–13.6	2
4. Środki masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> – media w świecie i w Polsce – funkcje mediów – niezależność i pluralizm mediów – etyka mediów i dziennikarzy 	14.1–14.8	2
5. Edukacja w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój szkolnictwa – zadania szkoły współczesnej – edukacja wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego – kształcenie ustawiczne – edukacja a rynek pracy 	10.1–10.4	2
			[10]
			[65]
Klasa III			
I. Prawo			
1. Pojęcie, zasady i rodzaje prawa	<ul style="list-style-type: none"> – konstrukcja normy prawnej – systemy prawa zwyczajowego, precedensowego – pozytywnego i religijnego – rodzaje prawa – zasady prawa – praworządność i państwo prawa – zasady państwa prawa – instytucje stojące na straży praworządności 	29.1–29.3	2
2. System prawny	<ul style="list-style-type: none"> – prawo w Polsce 	30.1–30.5	2

Rzeczypospolitej Polskiej	– źródło, hierarchia aktów prawnych najważniejsze kodeksy prawa w Polsce, sędziowie i ławnicy		
3. Prawo cywilne i rodzinne	– rodzaje spraw regulowanych przez prawo cywilne i rodzinne – osoba fizyczna a osoba prawna zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych – odpowiedzialność cywilna – podstawowe zasady postępowania cywilnego – sposoby zaskarżania orzeczeń – małżeństwo jako instytucja prawna – władza rodzicielska	32.1–32.5	2
4. Prawo karne	– zasady prawa karnego – postępowanie karne: uczestniczące w nim organy i strony oraz przebieg – przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego i prywatnego – rola oskarżyciela posiłkowego – kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie – prawa przysługujące ofierze, oskarżonemu i świadkowi – zasady wnoszenia apelacji i kasacji w sprawach karnych	33.1–33.4	2
5. Prawo administracyjne	– zasady prawa administracyjnego – akty administracyjne a inne rodzaje dokumentów – struktura sądownictwa administracyjnego w Polsce – przebieg postępowania administracyjnego – środki odwoławcze od decyzji i postanowień organów administracyjnych	34.1–34.3	3
6. Obywatel wobec prawa	– prawa obywatela – pomoc prawna – prawa konsumenta – pozew w sprawie cywilnej – zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa – odwołanie od decyzji administracyjnej	35.1–35.3	3
7. Prawa człowieka	– idea praw człowieka oraz ich historyczny rodowód – uniwersalny charakter praw człowieka – rodzaje i generacje praw człowieka – łamanie praw człowieka	36.1–36.4	2
8. Ochrona praw	– prawa i wolności zagwarantowane w <i>Konstytucji</i>	37.1–37.5	2

człowieka w Polsce	<p><i>Rzeczypospolitej Polskiej</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – środki i mechanizmy ochrony praw człowieka w Polsce – prawa socjalne – realizacja przez państwo i dylematy z tym związane – Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich – pozycja ustrojowa, kompetencje, sposób działania, skuteczność – stan przestrzegania w Polsce praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych – rola Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka 		
9. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> – system ochrony praw człowieka funkcjonujący w ramach ONZ – znaczenie Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze dla systemu ochrony praw człowieka na świecie – systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz Unii Europejskiej – Europejski Trybunał Praw Człowieka – kompetencje, sposób działania – skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu lub Komitetu Praw Człowieka w Genewie – działalność organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka 	38.1–38.7	2
			[20]
II. Międzynarodowe stosunki polityczne			
1. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym	<ul style="list-style-type: none"> – pomioty stosunków międzynarodowych – zasady stosunków międzynarodowych – relacje między Północą a Południem – ekonomia, polityka i kultura państw ubogich i bogatych 	40.1–40.4	2
2. Globalizacja współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> – aspekty procesów globalizacji – rola państw i instytucji w procesach globalizacyjnych – ruch ekologiczny i alterglobalistyczny 	41.1–41.3	2
3. Współczesne konflikty międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie – konflikty i terroryzm – rola akcji humanitarnych – metody rozwiązywania sporów, inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka 	40.5 – 40.8	2
4. Organizacja Narodów Zjednoczonych i jej rola po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> – historia ONZ – charakterystyka działania ONZ 	42.1 – 42.3	2

5. Międzynarodowy system bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> – NATO – historia, cele i działalność – regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy 	42.4 – 42.6	2
6. Integracja europejska po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> – geneza i przebieg integracji – „ojcowie” zjednoczonej Europy – Rada Europy – OBWE 	43.1 oraz 43.7 - 43.8	2
7. Jak funkcjonuje Unia Europejska?	<ul style="list-style-type: none"> – sposoby podejmowania decyzji politycznych – zasady pomocniczości i solidarności – instytucje UE – prawo unijne – traktaty UE – budżet unijny 	43.2 – 43.6	2
8. Europa wśród światowych mocarstw	<ul style="list-style-type: none"> – typy łądów światowych – znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej – rola supermocarstw i mocarstw regionalnych 	44.1–44.4	2
9. Polska polityka zagraniczna	<ul style="list-style-type: none"> – polska racja stanu – główne kierunki polityki zagranicznej po 1989 r. – polityka zagraniczna a członkostwo w UE – członkostwo w NATO a bezpieczeństwo Polski – relacje Polski z wybranymi państwami 	39.1–39.5	2
10. Polska w Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> – przemiany w Polsce i na świecie po upadku komunizmu – droga Polski do UE – Polska w strefie Schengen – obywatelstwo UE – fundusze unijne – nauka i praca w UE 	45.1–45.5	2
			[20]
			[40]